CĂRȚILE ROMÂNEŞTI VECHI, O COMPONENTĂ ESENȚIALĂ A PATRIMONIULUI CULTURAL

Vasile D. Țâra[*]

Zestrea culturii scrise a poporului român este impresionantă atât sub aspect valoric, cât şi cantitativ.

Chiar dacă cele mai vechi dintre cărțile scrise în spațiul românesc datează abia din secolul al XV-lea – ne referim la *Evangheliarul* slavon al lui Nicodim, datat în 1405, şi la *Evangheliarul* slavo-grecesc din 1429, scris de Gavril Uric la mănăstirea Neamț, „păstrat astăzi la Londra, manuscris prin care s-a creat tipul de *carte românească*" (Dudaş 1987: *7–8*) – este posibil ca românii să fi scris încă din timpul constituirii lor ca popor creştin şi romanic, adică din veacurile al IV-lea–al VIII-lea încoace (cf. Ivănescu, 1980: *177–180*). Păstrarea verbului (a) *scrie* (lat. *scribere*) şi a substantivului *carte* (lat. *charta*) din latină, precum şi faima unor cărturari ecleziastici din secolele IV–VI, originari din Dobrogea de astăzi, ca Niceta de Remesiana, Laurențiu de Novae, Teotim de Tomis, episcop misionar, prieten al Sfântului Ioan Gură de Aur, Ioan Cassian, mare învățat daco-roman din Scythia Minor, eruditul Dionisie cel Mic ş.a. (Coman 1979: *pass.*) pot confirma această ipoteză.

Adoptarea timpurie a tehnicii tiparului cu litere mobile a făcut ca istoria scrisului din țările române să consemneze primele tipărituri ieşite din teascurile tiparniței de la Târgovişte în anii 1508 (*Liturghierul*), 1510 (*Octoihul*) şi 1512 (*Evangheliarul*), Țara Românească înscriindu-se astfel între primele țări europene care au beneficiat de invenția lui Gutenberg. Cercetările recente consacrate cărții româneşti din epoca veche aduc argumente în favoarea ideii că începuturile tiparului românesc „devansează cu mult data imprimării *Liturghierului* macarian (1508), situându-se în epoca incunabulară, despre care deținem destule argumente istorice şi elemente bibliografice (autori, tipografi, titluri de carte) care să ne confere dreptul legitim de apartenență la asemenea epocă culturală europeană" (Râpă-Buicliu 2000: *6*). Aceasta înseamnă, aşa cum sublinia acad. Virgil Cândea, că istoria scrisului românesc ar trebui să cuprindă „ nu numai operele străinilor editate la noi în română sau în limbi străine, sau apărute peste hotare cu sprijin determinant din țară (ca, de pildă, cărțile greceşti subvenționate de principi fanarioți, inițiative elene realizate cu osteneli româneşti), dar şi operele unor cărturari străini dedicate mecenaților lor din Principate, pentru că dedicațiile nu erau întâmplătoare, nici platonice, ele demonstrau o sponsorizare obținută sau cel

[*] Universitatea de Vest din Timişoara.

RITL, nr. 1–4, p. 37–44, Bucureşti, 2013

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)

puţin nădăjduită. Ipoteze de lucru seducătoare şi care vor incita la felurite cercetări viitoare de istorie a relaţiilor culturale dintre culturile europene şi cea românească" (Cândea 2000: *3*).

În secolul al XVI-lea, începe procesul de înlocuire a slavonei cu româna în tipărituri şi manuscrise, românii integrându-se astfel în curentul european favorabil emancipării limbilor naţionale de sub tutela limbilor sacre.

Până în urmă cu mai puţin de un secol şi jumătate, *cartea*, manuscrisă ori tipărită, a fost cel mai preţuit şi mai respectat instrument de cultură pentru toţi românii.

În epoca veche, fiind, în proporţie covârşitoare, un rod al culturii şi nevoilor ecleziastice, *cartea* era privită şi, de cele mai multe ori, considerată ca un obiect sacru, poate cel mai valoros dintre toate odoarele bisericeşti. Sute de ani, Biserica a fost instituţia fundamentală şi unică a culturii spirituale româneşti, iar cărţile, traduse ori scrise de cărturarii ecleziastici, copiate sau tipărite de meşteri iscusiţi în arta grafică şi a legătoriei, au slujit nu numai la săvârşirea cultului religios şi la propovăduirea învăţăturii creştine, ci şi ca manuale şcolare, ca texte de lectură, în care cititorii găseau comori de înţelepciune şi modele de limbă cultivată, dar erau folosite şi ca suport pentru nenumărate însemnări particulare, făcute de cei prin mâinile cărora au trecut de-a lungul timpului, sau ca obiecte de mare preţ între celelalte bunuri materiale din averea deţinătorului.

Biserica şi slujitorii ei: ierarhi, preoţi, călugări, dieci, cântăreţi de strană, tahigrafi, copişti, tipografi etc., făuritori şi colportori de carte bisericească, uneori şi laică, în toate provinciile româneşti, au avut o contribuţie fundamentală nu numai la crearea unei culturi panromâneşti în Muntenia, Moldova şi Transilvania, ci şi în păstrarea unităţii de credinţă, de limbă şi de neam a românilor de pretutindeni. Totodată, intensa şi permanenta circulaţie a cărţilor şi a clericilor, a tipografilor şi a copiştilor peregrini în cele trei ţări de-a lungul sutelor de ani a contribuit decisiv la crearea unei culturi unitare pentru toţi românii.

Nicolae Iorga spunea că „Istoria Moldovei şi a Munteniei e o istorie de domni şi de ţărani, de curţi şi de sate" (Iorga 1902: *8*, *apud* Dudaş 1987: *195*), în vreme ce istoria Ardealului românesc e una de „sate şi de preoţi" (*ibid*.), care slujeau şi se închinau la aceeaşi biserică, citeau şi scriau aceleaşi cărţi ca şi fraţii lor de peste munţi.

Cartea şi *Biserica*, mai mult decât sabia şi politica, au realizat, încă din veacul al XVI-lea, unirea spirituală a românilor şi i-a protejat pe transilvăneni de pericolul deznaţionalizării, uneori forţate, la care erau supuşi. Aşa se explică miracolul continuităţii poporului nostru în această parte a Europei şi succesul politicienilor în crearea statului naţional român prin cele două uniri: din 1859 şi din 1918.

În acest sens, acad. Gabriel Ştrempel spunea: „Viaţa spirituală a unui popor se oglindeşte în scrisul şi tiparul său. Acest adevăr axiomatic îl cunoaşte omenirea de mai multe veacuri şi când reprezentanţii naţiunilor se adună, adesea, să judece popoarele şi să traseze fruntariile, nu puţin atârnă în luarea unor hotărâri aportul la mersul înainte al omenirii, la bagajul universal de valori spirituale cu care cei implicaţi se prezintă la masa tratativelor. […] Manuscrisele rămase, slavoneşti şi

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)

româneşti, cifrându-se la mii de volume, ne situează dintr-odată într-o lumină strălucitoare sub raport cultural. Poporul român are un trecut şi un aport la progresul omenirii […] cum nu multe popoare din vecinătate au putut să aibă" (Ştrempel 1984: *V*).

Din statisticile de până acum reiese că, între 1508 şi 1830, s-ar fi tipărit pe teritoriul românesc aproximativ 2100 de cărţi, într-un tiraj estimat la 2.000.000 de exemplare, din care s-au păstrat circa 150.000 (Dudaş 1987: *19*). La acestea se adaugă şi numeroase manuscrise, cele mai multe, aproximativ 4000, datând din secolul al XVIII-lea (Iova 1999), făcute mai ales pentru cei care nu-şi puteau procura cărţi tipărite ori nu-şi puteau imprima cărţile din pricina preţurilor foarte ridicate.

După cum se ştie, până la 1860, iar în cazul textelor bisericeşti până după 1890, cu foarte puţine excepţii, aceste cărţi au fost scrise şi tipărite cu alfabet chirilic.

Odată cu înfiinţarea Bibliotecii Academiei Române, în anul 1867, care a devenit, în scurtă vreme, cea mai importantă şi bine înzestrată instituţie bibliotecară din România, s-a pus problema inventarierii, catalogării şi păstrării fondului de tipărituri şi manuscrise cunoscute până atunci. Din iniţiativa lui Ioan Bianu şi cu aprobarea forului academic, dată la 21 martie 1894, s-a luat decizia elaborării unei bibliografii generale a cărţilor româneşti, împărţită în trei categorii: 1. cărţile vechi, de la 1508 până la 1830; 2. cărţile moderne, de la 1831 până la 1890; 3. cărţile străine privitoare la români.

Ioan Bianu, în colaborare cu Nerva Hodoş şi cu Dan Simonescu, a elaborat şi a publicat bine-cunoscuta *Bibliografie românească veche*, patru tomuri editate între anii 1903 şi 1944. Prin strădania acad. Gabriel Ştrempel şi a bibliografilor de la Biblioteca Academiei Române, a apărut, între 1984 şi 1996, *Bibliografia românească modernă*, care cuprinde, tot în patru volume, 73.473 de articole referitoare la cărţile româneşti editate în perioada 1831–1918.

Ca orice lucrare bibliografică, nici aceste două opere masive nu sunt complete. *Bibliografia românească veche* a fost şi continuă să fie întregită cu titluri noi, descoperite în ultimele cinci decenii. Dan Râpă-Buicliu a publicat chiar un volum, intitulat *Bibliografia românească veche*, Additamenta, I (1536-1830), *Cuvânt înainte* de acad. Dan Simonescu (Galaţi, Editura Alma, 2000, 495 pag.), iar la Institutul de Memorie Culturală (CIMEC), integrat, din 2011, în Institutul Naţional al Patrimoniului, s-a iniţiat un proiect ambiţios de catalogare şi digitizare a textelor româneşti vechi. Până acum n-au apărut, însă, decât un *Catalog al cărţilor româneşti vechi din secolele XVI–XVII şi al celor din colecţiile străine*, editat pe suport electronic (CD-ROM şi on-line pe Internet), în anul 1999 şi *Bibliografia românească veche – îmbogăţită şi actualizată*, vol. I (A–C), elaborată de colectivul bibliologic al Institutului de Memorie Culturală (CIMEC), cu contribuţia specialiştilor în carte veche din România (Târgovişte, 2004). Ambele lucrări au fost iniţiate şi coordonate de Mariana Iova. În *Prefaţa* la vol. IV al *Bibliografiei româneşti moderne*, acad. Gabriel Ştrempel anunţă că va urma „un volum anexă, care să cuprindă adausurile şi îndreptările adunate încă de la apariţia primului tom, publicaţiile cu caracter administrativ, hotărniciile de proprietăţi,

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)

tipărite mai ales în veacul trecut, dezbaterile în diverse procese (care au fost, bineînţeles, publicate), precum şi alte broşuri cu caracter heteroclit. Va fi adăugat şi un indice cronologic pentru toate volumele, menit să concentreze apariţiile aceluiaşi an, pe materii" (Ştrempel 1996: *VII*).

Mai recent, Biblioteca Academiei Romane a postat pe Internet o *Bibliografie retrospectivă a cărţii româneşti (1508–1952)*, care cuprinde, în variantă electronică, B.R.V., B.R.M. şi *Bibliografia cărţii româneşti (1919–1952)* (ultima este în curs de elaborare). Fără îndoială, aceasta este cea mai bogată şi mai uşor de accesat sursă bibliografică românească.

După 1890, când şi Biserica Ortodoxă Română renunţă oficial la utilizarea alfabetului chirilic, trecuseră mai bine de trei decenii în care acest sistem de scriere fusese abandonat în şcolile româneşti laice, iar în cele bisericeşti era învăţat alături de cel latin. În acest răstimp, s-a subţiat considerabil numărul celor care cunoşteau şi foloseau curent scrierea chirilică, ceea ce a dus la transferul cărţilor scrise cu slove spre fondul pasiv al bibliotecilor româneşti laice şi ecleziastice, unde, nu după multă vreme, au lunecat în uitare. Doar specialiştii: filologi, istorici, muzeografi, bibliotecari etc., sub coordonarea şi cu sprijinul Academiei Române, şi-au concentrat atenţia asupra acestor scrieri, elaborând numeroase studii, unele fundamentale, privitoare la apariţia şi evoluţia scrisului românesc, la istoria literaturii şi a limbii române culte, la istoria cărţii şi a tiparului, au elaborat ediţii critice valoroase pentru o seamă de monumente ale scrisului românesc din epoca veche, au întocmit corpusuri de însemnări culese de pe texte vechi şi dicţionare ale limbii acestor scrieri, precum şi numeroase alte studii filologice, lingvistice şi bibliologice (îndeosebi cataloage şi sisteme de catalogare, conservare şi gestionare etc.) dedicate cărţilor din această categorie. Întotdeauna, dar mai ales în ultimele două decenii, interesul colecţionarilor particulari pentru cartea veche a crescut constant şi poate că nu întotdeauna din motive străine de interesul material.

Astfel, cărţile vechi au început a fi percepute ca valori patrimoniale de drept comun, ce trebuiau recunoscute, definite şi protejate ca atare printr-un act legislativ corespunzător.

Legea nr. 63/1974, referitoare la ocrotirea patrimoniului cultural naţional, care a stat la baza înfiinţării bibliotecilor de colecţii speciale din marile instituţii bibliotecare româneşti, şi *Legea nr. 182/2000* privind protejarea patrimoniului cultural naţional mobil, republicată în 2008, completată cu HG nr. 886/2008, privitoare la *Normele de clasare a bunurilor culturale mobile*, precum şi alte acte normative, mai vechi sau mai recente, referitoare la acest domeniu, stipulează, în detaliu, componenţa patrimoniului mobil, public şi privat, de interes naţional, criteriile de clasificare şi de declasificare, condiţiile de cercetare ştiinţifică, de păstrare, protejare şi gestionare, de comercializare şi de recuperare a bunurilor de patrimoniu, precum şi sancţiunile ce trebuie să le suporte cei care prejudiciază acest sector al culturii.

Conform *Legii nr. 182/2000*, art. 3 (1), „Patrimoniul cultural naţional mobil este alcătuit din bunuri cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, ştiinţifică şi tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică,

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)

heraldică, bibliofilă, cartografică şi epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural şi ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman şi ale contribuției românești, precum şi a minorităților naționale la civilizația universală".

În aceeaşi lege se stipulează că fondul patrimoniului cultural mobil cuprinde cinci categorii principale, şi anume: 1. bunuri arheologice şi istorico-documentare; 2. bunuri cu semnificație artistică; 3. bunuri cu semnificație etnografică; 4. bunuri de importanță ştiințifică; 5. bunuri de importanță tehnică. Fiecare dintre aceste categorii cuprinde mai multe subcategorii, în total 35.

Cărțile de patrimoniu sunt nominalizate la poziția a patra din prima categorie: „manuscrise, incunabule, cărți rare şi cărți vechi, cărți cu valoare bibliofilă". Dintre acestea, *cărțile vechi* întrunesc, în cel mai înalt grad, criteriile de clasificare în categoria bunurilor de patrimoniu cultural, atât național, cât şi universal. Spre deosebire de toate celelalte componente ale patrimoniului cultural mobil, doar cărțile vechi, manuscrise ori tipărite, au atât valoare istorică şi documentară, cât şi o mare importanță ştiințifică, artistică, literară, bibliofilă, epigrafică şi tehnică. Adică li se pot aplica zece din cele 15 criterii de clasificare precizate în legea pentru identificarea bunurilor de patrimoniu. La acestea, ar trebui să adăugăm valoarea economică şi socială aferentă fiecărui exemplar în parte.

De asemenea, mai trebuie să relevăm contribuția infodocumentară a fondului de carte veche românească la întemeierea şi evoluția unor ramuri fundamentale ale ştiințelor umaniste românești, precum istoria socială şi culturală, istoria bisericii, istoria limbii şi a literaturii române, istoria cărții şi a scrisului românesc, arta plastică, în special gravura, cercetarea filologică şi tehnica elaborării ediției, tehnica tiparului, a fabricării hârtiei, a editării şi întocmirii textelor bibliofile, filigranologia, legătoria de carte etc., iar sutele de mii de însemnări făcute de-a lungul timpului pe spațiile nescrise ale filelor de carte veche reprezintă un corpus documentar extrem de variat şi de prețios pentru cercetările de sociologie, de istorie, economie, meteorologie, etnografie, folclor, dialectologie, educație etc. (vezi, mai pe larg, Caproşu, Chiaburu 2008: *V–X*; cf. şi Gafton 2009: *88–90*; Gafton 2010: *58–64*).

Desigur, mai pot fi aduse şi alte argumente în favoarea ideii că textele vechi reprezintă o componentă esențială, prin complexitate şi valoare, a patrimoniului cultural românesc.

Trebuie clarificat, însă, un lucru neprecizat în lege şi din ce în ce mai puțin clar pentru specialişti. Ce se înțelege prin sintagma *carte veche românească* ? Este vorba de scrierile ieşite din uz datorită conținutului ştiințific şi cultural perimat sau a limbii în care au fost scrise, ori de tipăriturile şi manuscrisele redactate până la o anumită dată?

Cel care a făcut una dintre primele periodizări în această privință a fost bibliotecarul, devenit mai târziu preşedinte al Academiei Române, ilustrul filolog Ioan Bianu. În concepția sa, exprimată în 1890, când a început lucrul la *Bibliografia românească veche*, categoria cărților vechi ar cuprinde toate scrierile

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)

din perioada 1508–1830. Cei care l-au urmat, îndeosebi filologii şi bibliotecarii, au acceptat această periodizare.

Dacă am ţine cont de contribuţiile mai recente la istoria cărţii scrise ori tipărite în spaţiul românesc, părerea lui ar trebui revizuită. Credem că, până la noi descoperiri, termenul de început ar trebui mutat în secolul al XV-lea, mai precis la anul 1405, de când datează *Evangheliarul* lui Nicodim (vezi *supra*).

Cu privire la anul terminus, şi-a exprimat îndoiala şi acad. G. Ştrempel. În această privinţă, Domnia Sa afirmă: „Dacă anul de început al bibliografiei este justificat de apariţia *Liturghierului* imprimat de Macarie în 1508, anul 1830 nu are vreo semnificaţie deosebită, în afară, poate, numai de apariţia, cu un an mai devreme, a primelor ziare româneşti, care ar putea marca începutul unei epoci noi sub raport informaţional, epoca modernă" (Ştrempel 1984: *VI*).

Ca în orice periodizare, anii au doar o valoare simbolică, întrucât marchează un eveniment istoric, ştiinţific sau cultural mai mult sau mai puţin determinant. În cazul la care ne referim, ar trebui să ţinem seama de momentul când a avut loc un eveniment major, ce a dus la o ruptură masivă şi definitivă între scrisul românesc vechi şi cel modern. Aceasta s-a întâmplat în două etape, situate la aproximativ trei decenii una de alta: anul 1860, când în administraţie, în şcoală şi în textele laice din Muntenia a fost adoptat oficial alfabetul latin, şi imediat după anul 1890, când şi Biserica Ortodoxă Română a renunţat la utilizarea scrierii chirilice.

După această dată, când utilizatorii vechiului sistem de scriere s-au împuţinat considerabil, întregul fond de carte românească tipărită ori scrisă cu acest alfabet a ieşit din uz, intrând în zona pasivă a bibliotecilor şi a interesului public.

Tot atunci, prin contribuţia Academiei, a marilor scriitori şi a oamenilor de ştiinţă umanişti, se produce unificarea normelor limbii române literare şi se impune un sistem ortografic cu litere latine, bazat pe principiul fonetico-fonologic, promovat la „Convorbiri literare" şi adoptat, după 1904, de toţi românii.

În consecinţă, ar trebui considerate *cărţi vechi* toate textele româneşti tipărite ori scrise cu alfabet chirilic până la 1890 şi cele scrise cu alfabete de tranziţie ori cu sisteme ortografice etimologizante, care au ieşit, în aceeaşi perioadă, din uzul curent.

Întrucât aceste scrieri extrem de importante pentru întemeierea şi evoluţia culturii româneşti vreme de aproape o jumătate de mileniu, iar pentru cultura ecleziastică putem spune că îşi păstrează, în bună măsură, şi acum actualitatea, au fost neglijate şi, un timp, chiar ignorate din punct de vedere cultural, biblioteconomic şi administrativ, s-ar cere împlinite, cât mai grabnic, două deziderate:

1. Iniţierea şi derularea până la capăt a unui program de identificare, de catalogare, de tratare, de conservare şi de securizare a tuturor documentelor vechi: manuscrise, cărţi, ziare, reviste, acte şi scrisori existente în ***toate*** *instituţiile publice*, cu deosebire în biblioteci, muzee, case de cultură, universităţi, şcoli, teatre, librarii, anticariate etc.; în ***toate*** *instituţiile aparţinătoare Bisericii Ortodoxe Române*: bibliotecile ecleziastice, la Patriarhia Română, mitropolii, episcopate, protopopiate, parohii, mănăstiri, schituri, sihăstrii etc.; la *colecţionari, la biblioteci, librării şi anticariate particulare.* În principiu, acesta era şi scopul *Catalogului colectiv al*

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)

cărții românești elaborat la CIMEC. Din nefericire, această lucrare extrem de importantă din punct de vedere științific și cultural nu a mai fost continuată.

O acțiune similară s-ar putea face și în Republica Moldova, în Bucovina de Nord, în Banatul Sârbesc și în alte locuri unde există comunități românești importante.

Dacă lucrările inițiate și coordonate de Mariana Iova nu vor mai fi continuate și actualizate, se impune alcătuirea unui nou *Catalog electronic unitar al scrierilor românești vechi,* elaborat sub egida și autoritatea științifică a Academiei Române și a Bibliotecii Naționale, iar Patriarhia Română și Institutul Național al Patrimoniului ar trebui să-și asume sarcina oficială de identificare, depozitare și conservare corespunzătoare a întregului fond de carte veche existent în țară.

2. Întrucât vechea noastră literatură este, prin excelență, una de tip ecleziastic, s-ar cere o schimbare de atitudine și de metodă în cercetarea ei. Conținutul foarte variat și rosturile complexe din punct de vedere sociocultural, religios, educațional și estetic pe care le-au avut și le au cărțile bisericești impun o abordare pluridisciplinară, din perspectivă exegetică, istorică, filozofică, teologică și stilistică, și o raportare mai aprofundată la cultura și literatura religioasă de tip ortodox, în special la cea bizantină.

Fără îndoială, evenimentul științific organizat de Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu", în zilele de 27 și 28 iunie 2013, va marca un moment de referință atât în cercetarea și interpretarea literaturii române vechi, cât și în inițierea unui demers hotărât și eficient de identificare, de catalogare, de digitizare și de protejare a întregului patrimoniu de carte veche românească din țară și din străinătate.

BIBLIOGRAFIE

Caproșu, Chiaburu 2008: *Prefață* la *Însemnări de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei*. Un *corpus* editat de I. Caproșu și E. Chiaburu, vol. I *(1429–1750)*; vol. II *(1751–1795)*; vol. III *(1796–1828)*; vol. IV *(1829–1859)*, Iași, Casa Editorială Demiurg.

Cândea, Virgil 2000: *Cuvânt-înainte* la Dan Râpă-Buicliu, *Cartea românească veche. Studia bibliologica*, Galați, Editura Alma.

Coman, Ioan G. 1979: *Scriitori bisericești din epoca străromână*, București.

Dudaș, Florin 1987: *Vechi cărți românești călătoare*, București, Editura Sport Turism.

Gafton, Alexandru 2009: *Cum se studiază istoria*, în „Convorbiri literare", nr. 5 (161), p. 88–90.

Gafton, Alexandru 2010: *Vita magistra historiae*, în „Însemnări ieșene", seria a III-a, anul II, nr. 1, p. 58–64.

Iorga, Nicolae 1902: *Sate și preoți din Ardeal*, București.

Iova, Mariana 1999: *Scurt istoric al cărții românești*, în *Catalogul colectiv al cărții vechi românești*, DVD editat de CIMEC, Colecția „Patrimoniu cultural".

Ivănescu, Gheorghe 1980: *Istoria limbii române*, Iași, Editura Junimea.

Râpă-Buicliu, Dan 2000: *Cartea românească veche. Studia bibliologica*, Galați, Editura Alma.

Ștrempel, Gabriel 1984: *Prefață* la *Bibliografia românească modernă (1831-1918),* vol. I (*A–C*), București, Editura Științifică și Enciclopedică/ Societatea de Științe Filologice din R.S.România, p. V–VII.

Ștrempel, Gabriel 1996: *Prefață* la *Bibliografia românească modernă (1831–1918),* vol. IV (*R–Z*), București, Editura Academiei Române, p. V–VII.

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)

ABSTRACT

In the present paper one can find a convincing argumentation for the idea that the fund of old Romanian books preserved in various libraries, and in cultural and theological institutes in Romania and abroad represents an essential constituent of the movable cultural heritage and, implicitly, of the national culture. These books ought to be legally, administratively and technically protected, more than they used to be. The author suggests a revising of the *heritage book* concept, and a reevaluation of the criteria that state that a certain book belongs to this particular category. In this respect, he endorses the extension of the period in which a book may be evaluated as *old*, from 1830, to *1890* (the moment when the Cyrillic alphabet ceased to be used in printing). The author also critically examines the present condition of the national fund of old Romanian books and makes some pertinent and concrete suggestions for the improvement of their preservation, evaluation, and scientific and cultural revaluation.

Keywords: old Romanian books, national catalogue, manuscripts, cultural inheritance, printed works.

BDD-A6956 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:22 UTC)